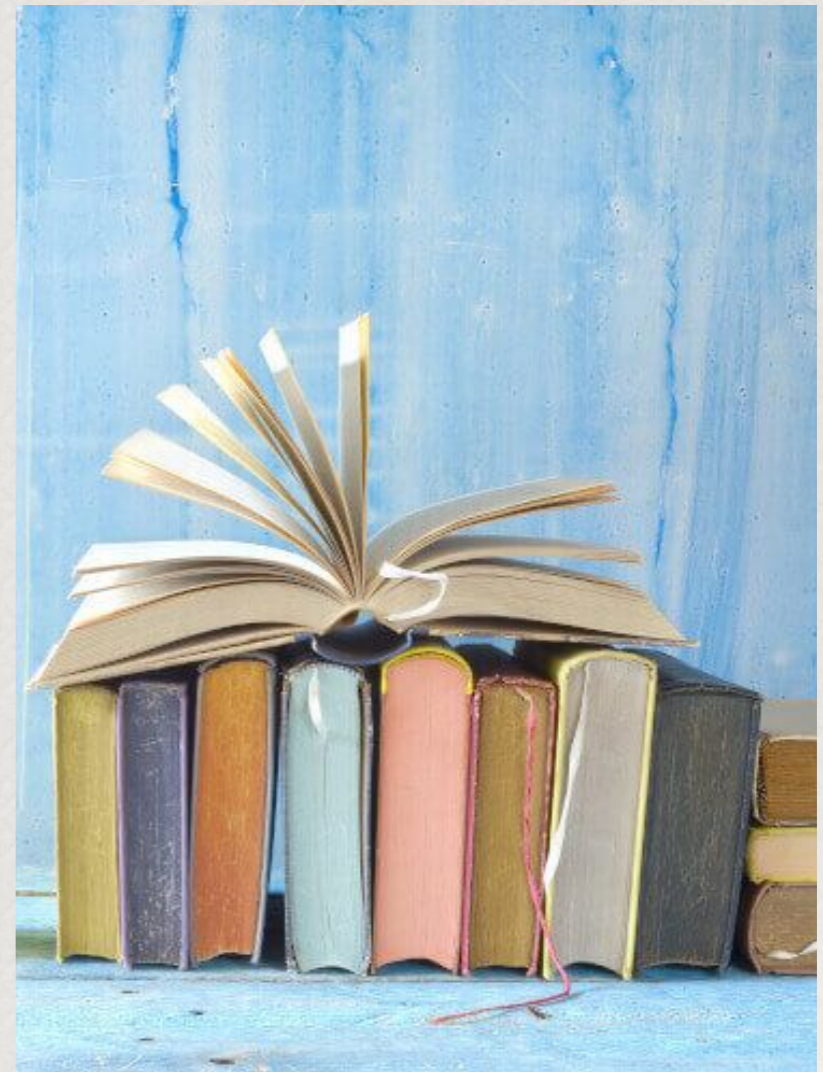

TREŚCI KSZTAŁCENIA — KRYTERIA DOBORU TREŚCI

Dagmara Karolik

SPIIS TREŚCI

- . Definicja treści i kształcenia.
- . Ogólna definicja treści kształcenia.
- . Definicja treści kształcenia w ujęciu W. Okonia, Cz. Kupisiewicza oraz J. Półturzyckiego.
- . Klasyfikacja zasad kształcenia wg polskich dydaktyków.
- . Kryteria doboru treści kształcenia wg W. Okonia.
- . Kryteria doboru treści kształcenia wg J. Półturzyckiego.
- . Teorie doboru treści kształcenia wg Cz. Kupisiewicza.
- . Klasyczne teorie doboru treści kształcenia.
- . *Układy treści kształcenia.*
- . Krytyka współczesnych treści kształcenia.

Definicja treści i kształcenia

Definicja treści kształcenia jest trudna do jednoznacznego jej określenia. Jest to połączenie dwóch bardzo ważnych słów w dziedzinie edukacja człowieka.

Treść - przekazywanie informacji za odbiorcy za pomocą różnych środków np. mowy, czy wypowiedzi pisemnej. Treścią może być także to, co przekazują dzieła sztuki (literatura, muzyka).

Kształcenie – ogół procesów i czynności polegający na nauczaniu oraz uczeniu się, zakładający przy tym uczestnictwo osób nauczających jak i uczących.

Wincenty Okoń o kształceniu pisze:

„Kształcenie to ogół czynności (zewnątrznych i wewnętrznych) umożliwiających ludziom poznanie przyrody, społeczeństwa i kultury oraz uczestnictwo w ich kształtowaniu, a zarazem osiągnięcie możliwie wielostronnego rozwoju sprawności, zdolności i uzdolnień, zainteresowań i zamiłowań, przekonań i postaw, jak również nabycie pożądaných kwalifikacji zawodowych.”

Ogólna definicja treści kształcenia

Treści kształcenia


```
graph TD; A[Treści kształcenia] --> B[zbiór uporządkowanych wiadomości o zobiektywizowanym znaczeniu]; A --> C[zbiór sytuacji pedagogicznych, które nakierowane są na odpowiednie zmiany w osobowości wychowanka, które są zgodne z celami kształcenia]; A --> D[zbiór planowanych doświadczeń ucznia w szkole, w skład których wchodzi zarówno wiadomości jak i przeżycia.]
```

zbiór uporządkowanych wiadomości o zobiektywizowanym znaczeniu

zbiór sytuacji pedagogicznych, które nakierowane są na odpowiednie zmiany w osobowości wychowanka, które są zgodne z celami kształcenia

zbiór planowanych doświadczeń ucznia w szkole, w skład których wchodzi zarówno wiadomości jak i przeżycia.

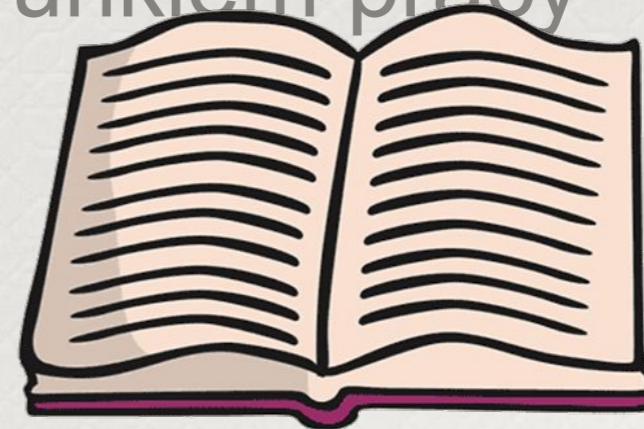
Pojęcie treści kształcenia można rozumieć jako wszystkie zdobyte informacje oraz umiejętności w różnych dziedzinach, które zostały przyswojone w procesie kształcenia.

Ontodydaktyka jest subdyscypliną dydaktyki, która zajmuje się analizą treści kształcenia.

Definicja treści kształcenia wg Wincentego Okonia

W ujęciu Wincentego Okonia treści kształcenia są uporządkowanym w odpowiedni sposób zbiorem treści i czynności. Opanowanie ich ułatwia jednostce kształtowanie jego relacji z otaczającym go światem.

Zasada kształcenia – zapewnienie przez nauczyciela poprawnych form dydaktycznych obejmujące wszystkie procesy dydaktyczne. Są one warunkiem pracy pedagoga.

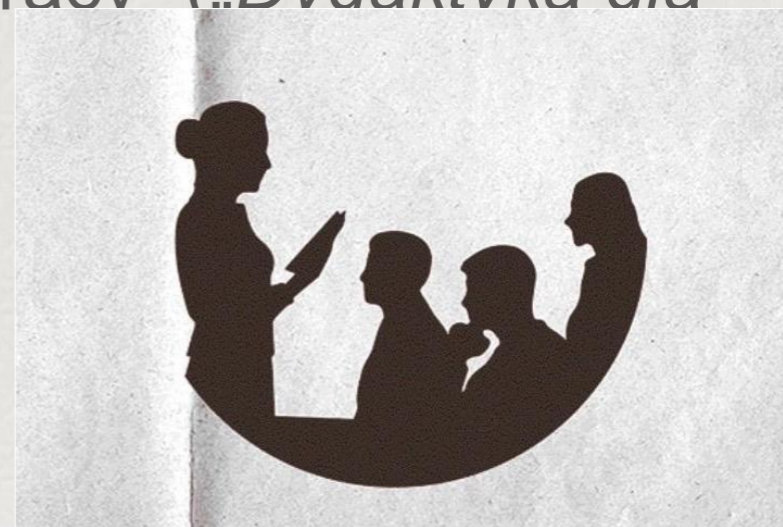
Definicja treści kształcenia wg Czesława Kupisiewicza

Treści kształcenia w ujęciu Czesława Kupisiewicza to całokształt podstawowych wiadomości i umiejętności z zakresu nauki, kultury, sztuki, techniki oraz praktyki społecznej, który jednostka powinna opanować podczas kształcenia w szkole.

Definicja treści kształcenia wg Józefa Pólturzyckiego

„Treści kształcenia to zasób faktów, pojęć, wiadomości, prawidłowych związków i teorii przekazywanych przez nauczycieli w procesie kształcenia; do treści nauczania należą też umiejętności, nawyki opanowywane przez uczniów oraz doświadczenia i przeżycia, jakich powinni doznawać w procesie uczenia się. Treści kształcenia stanowią zawartość procesu nauczania i to zawartość starannie dobraną z całokształtu doświadczeń i osiągnięć ludzkości w dziedzinie nauki, kultury, techniki i sztuki. Jest to zawartość wartościowa dla przygotowania nowych pokoleń do życia i pracy” (*„Dvdaktyka dla nauczycieli”*, s.66.)

KLASYFIKACJA ZASAD KSZTAŁCENIA WG POLSKICH DYDAKTYKÓW

Wg prof. W. Okonia	Wg prof. Cz. Kupisiewicza	Wg prof. J. Pólturzyckiego
<ul style="list-style-type: none"> • zasada systemowości, • zasada pogładowości, • zasada samodzielności, • zasada związku teorii z praktyką, • zasada efektywności, • zasada przystępności, • zasada indywidualizacji i uspołeczniania. 	<ul style="list-style-type: none"> • zasada pogładowości, • zasada przystępności nauczania, • zasada świadomego i aktywnego udziału uczniów w procesie kształcenia, • zasada systematyczności, • zasada trwałości wiedzy uczniów, • zasada operatywności wiedzy uczniów, • zasada wiązania teorii z praktyką. 	<ul style="list-style-type: none"> • zasada pogładowości, • zasada przystępności kształcenia, • zasada systematyczności, • zasada świadomego i aktywnego uczestnictwa uczniów, • zasada kształtowania umiejętności uczenia się, • zasada łączenia teorii z praktyką, • zasada indywidualizacji i zespołowości, • zasada trwałości wiedzy, • zasada ustawiczności kształcenia.

źródło: opracowanie własne na podstawie: F. Bereźnicki, Podstawy kształcenia ogólnego, Kraków 2011

Kryteria doboru treści według Józefa Pólturzyckiego

- **Kryterium**

aksjologiczno-teologiczne- treści powinny odpowiadać przyjętym normom w obrębie danego społeczeństwa oraz powinny być zgodne z preferowanymi przez politykę oświatową wartościami i celami kształcenia.

- **Kryterium społeczno-polityczne**-

treści odpowiadają potrzebom społecznego życia, a także współgrają z ogólnie przyjętymi zasadami polityczno-ustrojowymi.

- **Kryterium rozwoju**

psychofizycznego- dobór tematów i zagadnień powinien być uzależniony od wieku i stopnia rozwoju ucznia.

- **Kryterium tradycji kultury**- w myśl tego

kryterium kultura regionu i narodu obejmuje istotne dla społeczeństwa symbole i znaki kulturowe, które należy uwzględnić w treściach kształcenia. Ważną rolę odgrywa tutaj interpretowanie faktów, wydarzeń oraz zjawisk o charakterze społecznym, ekonomicznym oraz politycznym.

Kryteria doboru treści według Wincentego Okonia

- **Kryterium związane z rozwijającym się człowiekiem pod wpływem edukacji-** W.Okoi zwraca uwagę na dostosowanie treści nauczania do możliwości fizycznych, psychicznych jak i społecznych ucznia. Należy na względzie mieć fazy rozwojowe i

- ***Kryterium związane ze zmieniającym***

się społeczeństwem- .podczas

doboru treści należy mieć na uwadze potrzeby i możliwości społeczeństwa. Treści kształcenia powinny być dobrane tak by kształtowały odpowiedni stosunek do ojczyzny, własnego jak i innych

narodów, życia społeczno-obywatelskiego kraju, rodziny, pracy

- **Kryterium związane z rozwojem kultury i nauki-** treści kształcenia w kontekście zawodowej czy edukacji.

kultury powinny uwzględniać poznawanie dóbr kultury, a także wytwarzanie różnych wartości

kulturalnych i ich przeżywanie.

Teorie doboru treści według Czesława Kupisiewicza

I. Wymagania społeczne, zawodowe i kulturowe- treści kształcenia spełniające te wymagania mają przygotować ucznia m.in. do aktywnego udziału w życiu społecznym, zawodowym jak i kulturowym. Ponadto mają nauczyć ponoszenia odpowiedzialności za sprawy publiczne, życia rodzinnego, wychowywania dzieci.

II. Wymagania naukowe – treści kształcenia muszą odpowiadać wymaganiom nauki. Programy szkolne i zawarte w nich treści kształcenia powinny być systematycznie weryfikowane pod kątem niezgodności z rzeczywistością lub zawartości treści przestarzałych w kontekście naukowej prawdy.

CD. Teorie doboru treści według

Czesława Kupisiewicza

III. Wymagania psychologiczne- treści kształcenia

powinny być dostosowane do możliwości psychofizycznych ucznia.

IV. Wymagania dydaktyczne- treści powinny być

dobierane według postulatów systematyczności (czyli zgodnie z logiką danej dyscypliny naukowej) i korelacji. Za korelację przedmiotową uznaje się eksponowanie związków zachodzących pomiędzy przedmiotami szkolnymi, a z kolei korelacja przyczynowo-skutkowa oznacza, iż realizacja jednego przedmiotu daje początek innemu przedmiotowi.

V. Określona koncepcja programowa- treści

kształcenia powinny być dobierane według pedagogicznych teorii doboru treści kształcenia.

Klasyczne teorie doboru treści kształcenia

- **Materializm dydaktyczny (encyklopedyzm)**- przekazanie przez nauczyciela jak największej wiedzy uczniowi z możliwie jak najszerszych dziedzin nauki.
- **Formalizm dydaktyczny (intelektualizm)**- eksponuje zdolności poznawcze. Głównym celem tej teorii jest pogłębienie zdolności i zainteresowań poznawczych, skupienie się na matematyce i języku polskim.
- **Utylitaryzm dydaktyczny**- ważna jest praktyka, teoria i zdolności poznawcze mają mniejsze znaczenie

Klasyczne teorie doboru treści kształcenia.c.d.

- **Materializm funkcjonalny-** zakłada integralny związek poznania z działaniem. Postulatem jest tutaj taki dobór treści, który pozwoli uczniom opanować zarówno „materię” wiedzy, jak i jej „funkcje”. Twórcą tej teorii był W. Okoń.

- **Koncepcja problemowo-kompleksowa-** kształcenie na zasadzie problematyki świata, rozwiązanie problemu oparte na różnych dziedzinach. Rozwiązywanie problemów wymaga posługiwania się wiedzą z zakresu wielu dziedzin.

- **Strukturalizm-** ów teoria postuluje włączenie do programu treści najistotniejszych i nawiązuje do najnowszych osiągnięć nauki. W tym ujęciu treści dziela się na „elementy podstawowe” zawierające

Klasyczne teorie doboru treści kształcenia c.d.

- *Egzemplaryzm- postulatem tej teorii jest konieczność zredukowania materiału nauczania, przy czym redukcja ta nie może zubożyć procesu nauczania.*

Trzy układy treści kształcenia

(wg Kupisiewicza)

Krytyka współczesnych treści kształcenia

Encyklopedyzm

Historyzm

Jednostronność

Uniformizm

Przestarzałość

Dysharmonia

Addytywizm

Izolacjonizm

Akademizm

Wербalizm

Bibliografia

- Bereźnicki F., „*Dydaktyka kształcenia ogólnego*”, Wydawnictwo Impuls, Kraków 2007.
- Konarzewski K., „*Sztuka nauczania*”, Warszawa 2004.
- Konarzewski K., „*Podstawy teorii oddziaływań wychowawczych*”, Warszawa 1997.
- Okoń W., „*Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*”, Wydawnictwo Żak, Warszawa 2006.
- Pólturzycki J., „*Dydaktyka dla nauczycieli*”, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2007.
- Zarzycki, L., „*Wybrane problemy dydaktyki ogólnej*”, Kolegium Karkonowskie w Jeleniej Górze, Jelenia Góra 2008.
- <https://pedagogikaelementarna.blogspot.com/2013/01/kryteria-i-teorie-doboru-tresci-do.html?fbclid=IwAR2U2QGlniKmwKbxgjmQqoj1IJ2HuG6fiWHF2rB4MiuzPwwx3Gk3fOGbF> (dostęp 30.05.2021)
- <https://grupabpwip.blogspot.com/2012/04/program-i-kryteria-doboru-tresci.html?fbclid=IwAR1w4oljPw9UcNcV3GXi5qsbe9BpFEJul0BqanxqBjgzOdoWlQJIndM4Zeg> (dostęp 30.05.2021)
- <http://www.dydaktyka.info/tresci-ksztalcenia-3.htm> (dostęp 29.05.2021)